

נאשם ישראל רוזנברג (מעלעל בתיקו), העד יצחק שבו (משוחח עם עתונאי) ומרדכי נורוק (מהפס בעדותו)

רוזנברג: היכן קבור הכסף!

הקרב הגדול ביותר של החקירה המוקדמת התחילל ביום ו' שעבר. במרכזו עמד העד האחרון של התביעה: איש העסקים הישראלי, יחיאל שלכטר. שכיסה את חשבונו של רם בלירות ישראליות, קיבל תמורתן דולרים בחוץ-לארץ.

אפילו על גרות שחורים

חקירתו הראשית של איש-העסקים (שגוהלה באידיש) היתה מהירה וחלקה. העת נאים כמעט ולא הספיקו לרשום את האשמה הסנסציונית, אשר הטיח שלכטר נגד רוזנברג, שישב במרחק כסרים מסורים ממנו, כששפתיו המעוטות שפם גזום סעורות בחיך קליל.

האשמה: הסכמתו של רוזנברג היתה הכרחית לביצוע העסקה. רוזנברג הסכים — תמורת 2000 לירות, הא ביקש משלכטר שלא לספר על סכום זה אפילו לאלינסון.

כאשר קיבל הסניגור, סולומון, את העד לידי, כמעט ומצמץ בשפתיו מרוב הנאה. עורך-הדין המשיך את החקירה באידיש, הזכיר לשלכטר את 5000 הלירות, אשר הוא הביטח למורחגי לקראת בחירות 1951 (איש-העסקים שילם 2,000 לירות מיד 500 לאחר זמן). שלכטר לא זכר דבר. עורך-הדין הוסיף והזכיר לו כיצד לחצו עליו נורוק, רוזנברג ואלינסון, כדי שישלם את יגרת-הסכום. שלכטר הכחיש.

סולומון עדיין נראה מרוצה. הוא העלה לאחור העולם את עדותו של אלינסון בתחנת-המשטרה, בה מסר כי ביום 1952 קיבל רוזנברג את 2000 הלירות, מסר אותן לאלינסון, ביקש ממנו להפקידן בבנק על שם המפלגה. אולם גם העדות וגם הקבלה של בנק מזרחי לא שכנעו את שלכטר: "איני מאמין. אני מוכן להישבע לפני גרות שחורים שאין זה נכון".

עדותו של שלכטר תמסה מקום חשוב בסיכומי שני הצדדים. בעת הסיכומים נעלמו החיכוכים וההערות הידיוניות, אשר החליפו הקטיגור והסניגור. במקום זה התקיף סולומון את כהן:

"עדותו של שלכטר לא היתה לגוף העניין. היא עסקה רק בעיסקה המקורית של העבדת הכסף, אשר אינה עבירה, לדברי התביעה, ואין לה כל קשר עם האשמה". אחר הוסיף ושאל: "האם התביעה חלשה עד כדי כך שהקטיגוריה נאלצה להביא את העדים אך ורק כדי ליצור אחירה מתאימה?"

כאשר התפורר הגאספים ואולם בית-המשפט התרוקן, עדיין לא היה ברור אם אמנם יקבלו היועץ המשפטי, המסלגות השונות והגאספים את מבוקשם. היה ברור רק דבר אחד: העתונות זכתה למנה גדושה של שעשועים.

של 25 אלף דולר. ולמנוביץ נתן לנורוק חופש גמור בכל הנוגע לשימוש בכסף, העמיד רק תנאי אחד: לא לגלות את שם התווים.

שמו של ולמנוביץ היה מוכר לפנקס וקסלן: הבנקאי הגדול סיעע לישראל לא פעם, הן עליידי הלוואות בעילום שם והן עליידי קניית מניותיה של חברת-החשמל. גם סיבת רצונו של ולמנוביץ לשמר על אלמניותו היתה ידועה לשרים: על אף היותו ציוני נלהב היו ולמנוביץ קשרים מסחריים מסועפים עם מדינת ערב, ופירסום קשריו עם ישראל היה עלול להזיק לו.

לאחר משא ומתן הסכים ולמנוביץ להצעתו של נורוק לעשות את העסקה בשם ידיו אחר שלו. הידיו: ד"ר יצחק רום, תושב שווייץ, חבר הסתדרות המזרחי.

סוכן של מי?

מאוחר יותר, בנאום הסיכום שלו, הדגיש הסניגור יעקב סולומון את העובדה שהקטיגוריה לא טענה דבר וחצי-דבר נגד העבדת הכספים עצמה. בהתאם להסכם בין השרים ביצעה העבירה לא כתרומה, אלא כהשקעה. הוכר נעשה כדי לאפשר שער חליפין טוב יותר (לירה לדולר, במקום שער-התרומות של 720 פרוטה לדולר).

"אם היתה כאן עבירה", טען עורך-הדין, "הרי היא היתה בהעברת הכספים וביצירת חשבון החסום של רם. בדבר זה לא נאשם איש. אם לא נאשם איש ביצירת החשבון, אין לתבוע איש לדין גם באשמת שיחורר החשבון.

אולם סלע המחלוקת העיקרי היה מוטל דווקא במקום אחר. טען חיים כהן: "ברגע בו הועבר הכסף לידי רום, הפך באורח אוטומטי לרכוש של המזרחי, ולא היה יכול ליהנות מן הזכויות הניתנות לחשבון חסום של תושב חוץ-לארץ. הגאספים ידעו זאת היטב". השיב הסניגור: "רום לא היה סוכן של הסתדרות המזרחי. הוא היה נציג של ולמנוביץ".

יותר מנורוק עזר לשני הצדדים עורך-הדין כסוף-השיער יצחק שבו: מצד אחד הוא הצטיין בזכרון טוב יותר מזה של נורוק, הישב במהירות על שאלות-הבנק של כהן, אישר את המסמכים בזה אחר זה. מצד שני, הוא הודה, בעת החקירה הצולבת המהירה לא פחות של הסניגור, שהוא קיבל את כל ההוראות והאינפורמציה מנורוק, אשר נחשב בעיניו לנציגו של רום. האינפורמציה היחידה, אשר נתנו לו הגאספים, היתה שמו ומקומו של בית-הספר תלפיות הירושלמי, אשר בבנייתו הושקע הכסף.

כולם דרשו את המשפט. היועץ המשפטי, חיים כהן דרש איתו — מטעמים של בקשת האמת. חברי כנסת — מטעמים של תכסנות פוליטית. העיתונים — מטעמי בקשה סנסציונית. הגאספים עצמם דרשו את עריכת המשפט, אם כי באיחור ניכר. מוזר מאד, אך טעמיהם היו דומים לאלה של היועץ המשפטי.

הדרישה הכללית נשאה פני. ביום ה' שעבר ניצבו תת-שר הטען נעדר-החסינות, הרב ישראל שלמה רוזנברג וחבר המרכז העולמי של המזרחי, הרב יהודה אלינסון, לפני שופט השלום הראשי התלאביבי, ברוך גלעדי. הם טענו "לא אשם" כלפי שני סעיפי האשמה שהוטחו נגדם:

• הוצאת רשיון לשחרור כספים (16550 ל"י) מחשבונו החסום של ת-שב-חוץ בטענות שוא. (הקטיגוריה: הכסף היה שייך למעשה למזרחי).

• שיחורר מן האוצר 10 אחוזים של אותו חשבון, אשר הצי חיביבם, לפי חוק מלחה-החובה, להימצא בקופת-האוצר, בסענת שוא כי החשבון היה שייך ותושב חוץ-לארץ, היה פסוד בתור שכזה מן החוק הנוכח לעיל.

המתחת באולם בית-המשפט השלום עמדה בשיאה. רבני הכתבים של כל העתונים ישבו בספסלים הראשונים, רשמו כל מלה, שיגרו את החימר למערכות באמצעות שליחים. עוד בטרם סיים העד הראשון את עדותו, נשמעו מבחוק קולותיהם של מוכרי-העתונים, שהכריזו על הכתירות ה"סנסציוניות".

התנגדות פסיכית

שלושה ימים נמשכה החקירה המוקדמת של חמשת עדי הקטיגוריה (הסניגוריה לא הביאה כל עדים). ששירטטו תר-סים ראשוני של הפרשה. לבסוף ישבו שני האדריכלים, חיים כהן ועורך-הדין החיפאי, יעקב סולומון, על מקומותיהם, והשופט קבע כי ביום א' הבא תינתן ההחלטה אם יועבר הדין לבית-המשפט המחוזי, או לא.

עוד בתחילת המשפט היה על חיים כהן להתגבר על התנגדותו הפאסיבית של אחד מעדיו הראשיים: הרב מרדכי נורוק. נראה בעליל כי נורוק העיד באירצון. דומה היה כי הוא לא זכר מי נתן לעורך-הדין יצחק שבו יפוי כוח לפנות לאוצר בבקשה לשיחורר הכספים.

לעומת זאת היטיב הרב הישיש לזכור את המאורעות, אשר קדמו לעיסקה הבנקאית: הוא סיפר כי מיץ לאחר אחד מביקוריו בשווייץ התקשר עם שני השרים המנוחים, דוד צבי פנקס (מזרחי) ואליעזר קסלן, סיפר להם ידיו, החתיק, הבנקאי הבינלאומי ולמנוביץ, הבטיח לו תרומה,

בו משך שנה תמימה. החלום הרשמי, שי-אשר עליידי שתי הממשלות של ישראל והירדן: לחוג בביה"לחם את חג-המולד, שחל לפי הלוח האורתודוכסי מאוחר יותר מאשר לפי הלוח הקאתולי והפרוטסטנטי. החלום הבלתי-רשמי, שהיה ידוע לכל הנוג-עים בדבר: לצאת משך יומיים-שלושה מ-ישראל, לקפוץ לירושלים העתיקה, עמא, רמאללה ואפילו דמשק, להיפגש עם קרובי-משפחה וידידים שנתקו עליידי גורל המל-המה לפני שש שנים.

כמה מן הבאים התקרכו לבית האוים-הקטן בדאגה נסתרת: להם לא נתה ממש-לת הירדן אישור-כניסה. הסיבות לכך היו סחומות. אך הערכים הישראליים ניחשו (המשך מעמוד 12)

שות הרושמת את הפאטנטים. יש כאן רק פרשה של מעילה באימון ושימוש בנוסחה סודית ביותר".

השתיקה של אנשי של לא סיעה להבי-הרה המצב. אולם דבר אחד היה ברור: רק באולם בית-המשפט יקבע אם הצליח הזכוב להפוך לפיל, ואם תעצור הרכבת בפניו, או לא.

הנכול אהבה ללא גבול

למעלה מאלפיים אורחים ישראלים, בני-הדת היוונית-אורתודוכסית ומבוצא ערבי, התקבצו ביום החמישי האחרון ליד שער מגדלבאום, ירושלים, להגשים חלום שהגו

אנשים מסויימים לפרדסנים כי החומרים שלי לא עברו בדיקת-מומחים וכי הם מוי-קים לפרי. מצד שני מסרו אותם האנשים ליבואנים בחוץ-לארץ כי חומרי מיוצרים לפי נוסחה, שנגנבה משל".

המנהל הכללי של של, יחיעם בן-אמץ, היה גלוי-לב פחות. הוא סירב ברוב אדי-בות לדבר עם העיתונאים, אשר צבאו על משרדו, טען: "כל מה שיש לנו לומר, נאמר בבית-המשפט.

סרב למסור פרטים גם עורך-דין יצחק נוסילביץ, אשר הגיש את התביעה נגד סנצר. אולם הוא אישר ברצון כי טריונה 2, חומרי-הריסוס השנוי במחלוקת, לא יוצר לפי פאטנט של של. אמר הוא: "לו היה זה פאטנט, היתה הנוסחה ידועה לפחות לר-

אל תשלה את עצמך כי תוכל לעלות על זירת ייצור החומרים החקלאיים!"

אולם טנצר לא ויתר על שאיפותיו. הוא פתח בייצור, שלח את הצעותיו למשרד החקלאות, עבור המועצה לשחק פרדהור, אשר הכריזה על התחרות השנתית להצעות מחירים לחמרי-ריסוס.

מטע השמצה. הופעתו של טנצר בוירה החקלאית לא נעלמה מן העין: מחיר חומרי-הריסוס ירד מ-2800 ל-200 לירות הטונה. היצרן החדש הצליח להבטיח לעצמו הזמנה של 500 טונות, מתוך 2000 טונות חומרי-הריסוס, שהיו דרושות למועצה.

"מאו נפתח נגדי מטע-השמצה", סיפר טנצר בגלוי-לב. "באותה תקופה הופצו שתי שמועות סיתרות: מצד אחד סיפרו

